
KUR'AN'DA MAL*

(İÇERİK TAHLİLİ)

Hasan HANEFİ

Tercüme: Süleyman Tuğral

Gelişmekte olan ülkelerde anti-kapitalist gelişme yolu, şüphesiz onların kadim miraslarıyla ve millî kültürleriyle kuvvetli bir şekilde irtibatlıdır. Bu miras ve bu kültür haddizatında dinîdir; bundan dolayı, dinin gelişmeye katkısındaki yerini bilmek gerekir. Çoğunluğun menfaatlerini gözetecek bir ekonomik düzenin teşkilinde, dinin pay sahibi olması nasıl mümkündür? Gelişmekte olan ülkelerde kapitalist düzenlemeleri sağlamak için dinin nasıl istismar edildiğini gördüğümüzde konunun önemi iyice artar. Bu durum, gelir dağılımındaki eşitsizliğin takdir-i ilahînin tecellilerinden bir tecelliymiş gibi sunulmasına, kâra dayalı yatırıma, şartsız ve sınırsız özel mülkiyete, sermaye sahibinin zekât suretinde malının ve gayrimenkulünün vergisini ödediği müddetçe iktisadî hür teşebbüsüne dayanmak şeklinde gerçekleştirilmektedir. Böylece din, halkın gözleri önünde kapitalist düzenin muhafazasına vesile olmakta; onu defetmeyi becerememektedir.

Bizim buradaki görevimiz, iktisadî teşebbüsün görünüm mahallerinden biriyle ilgili dinî tasavvura dair bir başka seçenek sunmaktır ki işte o

---

* Bu metin, ilk olarak Kadaya Arabiyye dergisinin 8. Yıl, 1.sayı Ocak-Nisan 1979 sayısında yayımlanmıştır. Tercümeye esas olan metin Hasan Hanefî'nin Ed-Din ve's-Sevre fi Mısır, (Kahire, 1989) adlı eserinin 7.cildinin (El-Yemin ve'l-Yesar fi'l-Fikri'd-Dinî) 121-145 sayfalarının tercümesidir.

görünüm mahalli de maldır. Bu çalışmanın amacı, dinin mal tasavvurunun kapitalistinkine mi, yoksa sosyalistinkine mi daha yakın olduğunu ya da söz konusu dini tasavvurun, zorunlu olarak kapitalist doğrultuda iktisadî gelirlerin büyümesine ve toplumun gelişmesine imkân sağlayan özel bir tasavvur mu olup olmadığını bilmektir. Bu hususta ütopyik sosyalizm tasavvurlarına, dinî veya ahlakî tasavvurlara düşmemek de nazar-ı dikkate alınacaktır.

Şüphesiz dinin mala ilişkin ilmî bir tasavvuru vardır; din toplumda onu vaz' etmiş, insan faaliyetine sunmuştur. Şüphesiz bu tasavvur, ekonomik düzenlerin herhangi birinden daha fazla, bizim millî şuurumuza uygun düşer. Bu tasavvur, din hakkında kapitalist olmayan bütün tasavvurlara şayi olan töhmette fark edildiği gibi, ithal veya davetsiz misafir olmakla ya da kültür mirasımızdan, toprağımızdan, ahlâkımızdan ve ruhumuzdan kaynaklanmamakla itham edilemez.

Fakihlerin mal hakkındaki teorilerine girmeksizin sadece Kur'an'daki "mal" lafzının tahliline yöneleceğiz. Bunun sebebi, kıl u kale düşme endişesi ve fakihlerin ihtilaf denizinde tahlilin bütünlüğünü kaybetme korkusudur. Hatta eksik bir hükme sebep olacak herhangi bir tarihî kıymet bile çalışmaya dâhil edilmeyecektir.¹ Çalışmada asıl dayanak Arap dili, aklın apaçıklığı, asrı hissetmek ve gereklerinin şuurunda olmaktır. Bir başka deyişle biz mal ayetlerini, onların millî vicdanımızdaki bilinçsel ve toplumsal tecrübe olması itibarıyla tasvir edeceğiz. Kadim dinî mirasımızın binasını, esas kaynağında -ki o Kur'an'dır.- asrın ve anti-kapitalist yolla tek başına ilerlemenin ihtiyaçlarına göre inşa etmeye çalışacağım. Bu yol, millî dar gelirli ve kapitalist yolla ilerlemenin dayanağı büyük mala sahip olmayanların gerekli gördüğü yoldur. Sanki kadim mirasımız, özünde ve kaynağında şimdiye uygun düşmekte, ilerleme yolunda onunla ittifak etmektedir.

A. BİÇİM TAHLİLİ

1-"Mal" lafzı Kur'an'da muhtelif biçimlerde 86 defa zikredilmiştir; bir başka deyişle o, vahyin açıklama ve tafsil için ele aldığı mühim bir konudur, arızî bir konu değildir, nübüvvet konusuna denk düşer ("Nebî" lafzı farklı biçimlerde 80 defa zikredilmiştir.); vahiy konusunda da durum bunun gi-

---

¹ Bu konuda bakınız: Ebu Ubeyd El-Kasım bin Selam, Kitabu'l-Emvâl (Tahkik ve Ta'lik Muhammed Halil Herras), Mektebetü'l-Külliyati'l-Ezheriyye, Kahire, H.1389, M.1969

bidir (“Vahiy” lafzı farklı biçimlerde 78 defa zikredilmiştir.). Vahiyde “mal”dan bahis, asıl bir bahistir, çağdaş görüşlerin ihmal edeceği bir şey değildir; vahyin konuya muhalif görüşlere bağlanacağı bir şey değildir; hatta görüş sahiplerinin istediğini söyleyebilmesine imkân sağlayacak, vahyin istenildiği gibi kullanılmasına müsait bir şey değildir.

2-Kur'an'da “mal” lafzı iki farklı surette zikredilmiştir: İlki zamirlere izafe edilmeden (المال، مالا، الاموال، اموالا) 32 defa, diğerinde ise zamirlere izafe edilerek (ماله، ماليه، اموالكم، اموالهم) 54 defa. Malın âlemde insan emeğinden bağımsız bir konumu olduğunun delillerinden biri, fert veya toplumdan kimseye izafe edilmeden kullanılmasıdır; mal, girişim, çaba ve yatırım şeklinde başkalarıyla alaka içine girebilir. Emekten bağımsız mal, onun tabî bir durum olduğunu gösterir, hiç kimse ona sahip değildir; aksine tabiata konulmuştur ya da müstakil bir durumdur. Her mala mutlaka sahip olunmaz; aksine insan emeğine konu olmadan önce, mülkiyet kategorisinde değil de varlık kategorisinde mevcuttur. Mal mülkiyetini ispata çalışan her çaba, zamirlere izafe edilmeyen müstakil mal durumundan gafildir; insanlar, her hangi bir alaka içinde olmadan önce, yeryüzünde tabî servetler suretinde, alemde tabii bir fenomen gibi bulunan malın varlığından haberdar değildir. Burada mal sadece girişime güdüleyen bir durum değil, çalışmaya ve girişime imkân sağlayan bir soyut durumdur. İzafetli (tamlamalı) kullanım, izafetsizden (tamlamasız) daha yaygın (izafetli kullanım: 54; izafetsiz kullanım: 32) olunca, malın başkalarıyla ilişkisi, yani sömürülen, yatırım yapılan mal, insanla ilişkisinde bir tarafa ait olduktan sonra, mal teorisinin ekseni oldu. Bu sebeple malın biriktirilmesi veya stoklanması ya da dolaşım ve hareketten men edilmesi mümkün değildir; mal kullanım içindir, yığılmak için değildir; mal harekettir, sakinlik değildir; mal girişim ve hareket, eylem ve çaba, güç ve üreme olması yönüyle insan ile ilişkisinde bir taraftır. Gelişmekte olan ülkeler, “yüksek tabaka”nın ellerinde büyük satın alma gücünden faydalanacakları mal bulunmasına rağmen, iç yatırımda yetersizlikten bunaldıklarında bile, onların, mallarını tüketmelerine, mal kaçakçılığına; gelir getirmeyen gayrimenkule, vurgunculuğa ve komisyoncuya yatırım yapmalarına müsamaha göstermektedirler. Bunların hepsi, çaba ve emek olmaksızın mal yığılmaktır. Buradan da faizin haramlığı ortaya çıkar. Çünkü mal kendiliğinden mal doğurmaz, aksine çabadır, malı üreten ve çoğaltan.

3-Tamlanan (muzaf) olmayan “mal” lafzı, iki şekilde zikredilir: Biri belirsiz (nekire) (مالا، اموالا) 17 defa; diğeri malın meçhul değil de maruf oldu-

ğuna, onun gizli değil de bilinen olduğuna işaret eden özelliklerden belirli olan(marife) (المال، الاموال) 15 defa. (Bu, zamirlere izafe edilerek belirli (muarref) olan mala nisbetledir.) Mal, ekonomik düzene dâhil olur; kaynağını, yatırımını, artmasını ve eksilmesini biliriz. Mal, nereden geldiğini, nasıl çoğaldığını, nereye ulaştığını bilmediğimiz bir toz parçası olarak kendi haline bırakılamaz. Aksine onun üzerinde çalışılır, yolu kanuna bağlanır. Malın kendine ait bir teorisi vardır, sadece konulmuş ya da gizli ve saklı bir şey değildir. Elif ve lam-ı tarif ile belirli (المال، الاموال) 7 defa, tamlama (izafet) halinde (مال الله، مال اليتيم، اموال اليتامي، اموال الناس) 8 defa geçmesi, malı belirli bir şekilde (tarif) anlatmanın, onun âlemde bilinen tabî bir konu olmasından ileri gelmediğine, aksine onu belirli (tarif) anlatmanın başkalarına nisbetle olduğuna işaret eder. Başkaları da önce insanlardır (“insanların malları” (اموال الناس) 4 defa zikredilmiştir.), sonra ikinci olarak yetim malları ve yetimlerin malları (yetim malı (مال اليتيم) iki defa, yetimlerin malları (اموال يتامي) bir defa zikredilmiştir.), üçüncü olarak da Allah’ın malı (Allah’ın malı (مال الله) sadece bir defa zikredilmiştir.). Mal insanların, yani halkın, genelin, çoğunluğun, hakiki menfaat sahiplerindedir. Onların başında da yetimler, muhtaçlar, geçimini sağlayacak kimsesi olmayanlar gelir. Mal, malları ihtiyaçlarını aşan yeterlilerin değildir. Mal ancak hak sahibine aittir, hak ihtiyaçla sınırlandırılır; mal aynı zamanda Allah’ın malıdır, kimsenin mülkü değildir. Kur’an’da bir sefer bile malın zenginlerin ve kodamanların malı olduğu belirtilmemiştir.

4- Tamlama şeklinde olmayan “mal” lafzı iki sigada zikredilir. Birincisi tekil (المال، مالا) 18 defa, diğeri de çoğul (الاموال، اموالا) 14 defa. Mal biriktiği zaman, bazen tekil olur, bazen çoğul. Fakat tekil sigasındaki mal, çoğul sigasındaki maldan daha yaygındır. Bu da malın mallarda birikmesinin daha nadir bir hadise olduğunun delillerindedir. Biriktiği zaman da bu yatırım için ve insanların malı olur. Birikim özellikle fert için değildir, Mal, çoğul olarak mallar (اموال) sigasının tüm tamlama (izafe) hallerinde, insanların malları (اموال الناس) şeklinde insanlara nisbetle kullanılır.

5-Tamlama halinde olmayan “mal” lafzı i’rabın üç şeklinde de zikredilir. Merfu (özne ve yüklem) halinde (2 defa), mansub (tümleç) halinde (17 defa) ve mecrur (tamlayan) halinde (13 defa). Mal lafzı çok nadir olarak merfu (özne ve yüklem) halinde kullanılır. Bunun anlamı mal, fail, mübteda (özne) ve haber (yüklem) olmaz. Çünkü mal kendi kendine bir şey yapmaz, aksine insanî çaba ile bir şey yapar (Faizin haram kılınması). Mübteda (özne) ve haber (yüklem) olmaz; çünkü mal, haber önermesinde

konu ve yüklem değildir, aksine emek ve çaba için konudur. “Mal” kelimesinin merfu (özne ve yüklem) olarak zikredildiği iki seferde (mal ve oğullar... dünya hayatının süsleridir. (المال والبنون-- زينة الحياة الدنيا) (18/46) olumsuz manada kullanılmıştır. Bu da malın kıymeti olmadığı, yoldan çıkarıcı bir görünüş olduğu; araz olduğu, cevher olmadığı anlamına gelir. “Bir gündür ki o, ne mal fayda verir ne oğullar. Yalnız temiz bir kalple Allah'a varan kurtulur.” (يوم لا ينفع مال و لا بنون الا من اتى الله بقلب سليم) (26/88) gibi bir örnekte mal, insan eyleminin sınırlandırılmasına sebep olan; çabasının, emeğinin ve ömür yolculuğunun değerlendirilmesine sebep olan kader duraklarında fayda sağlayan bir şey değildir; mal değerlendirme için ölçüt değildir, aksine iştir ölçüt. Nicelik, nitelikten; konulmuş olan zattan; imkânılık, gerçekleşmeden azade kılmaz.

“Mal” lafzının mecrur (tamlayan hali) geldiği haller, merfu (özne ve yüklem) halinden daha yaygındır. (2'ye karşılık 13 defa) Şüphesiz mecrur olduğu zaman bu, “mal sahibi (ذا مال)” örneğinde olduğu gibi ya tamlamayla olur ya da “Kazandığınız mallar” (اموال اقترفتوها) örneğinde olduğu gibi atıfla olur. Tamlama ve atıf lafzın konumunu göstermez, Tamlayan tamlananın konumuna racidir, Atfedilen, kendisine atıfta bulunulananın konumuna racidir. Fakat en önemlisi lafzın cer edatlarıyla mecrur (tamlayan) olarak gelmesi, (11 defa) ondan hareketle ve ona doğru malın sürekli hareket halinde bulunmasının delillerindedir. Bu da şöyledir: Maldan önce kullanılan cer edatları ya “-den” (من)dir (5 defa kullanılmıştır.), ya da “ile” (ب)dir (3 defa kullanılmıştır.), veya “-de” (في) dir (3 defa kullanılmıştır.). “-den” (من) ile kullanım daha yaygındır. Bu da “maldan bir genişlik verilmemişken” (ولم يؤت سعة من المال) (2/247) veya “Muhakkak sizi biraz korku, biraz açlık ve mallardan... eksiltmekle deneriz.” (وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ) (2/155) örneğinde olduğu gibi, malın dolaşımına, toplanmasına ve geri dönüşüne işaret eder yahut “Allah'ın malından verin” (وَأَتَوْهُمْ مِّن مَّالِ اللَّهِ) (24/33) örneğinde olduğu gibi başkalarına vermeye veya “siz bilip dururken insanların mallarından bir kısmını günah olarak yemek için” (لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ) (2/188) örneğinde olduğu gibi zorbalıkla ve düşmanlıkla başkalarından mal almaya ve mal sürmeye işaret eder. “ile” (ب) ile kullanım mal vermeye, alıkoymanın ve haczin yokluğuna işaret eder. Bu verme “Bana mal ile yardım etmek mi istiyorsunuz?” (أَتُمِدُّونَنِي بِمَالٍ) (27/36) örneğindeki gibi rüşvet benzeri kefaletle ve ahlâksızca satın alma veya “mallar ve oğullarla sizi güçlendirdik” (وَأَمَدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ) (17/6) ve “Sizi, mallar ve oğullarla güçlendirir.”(

وَيُعِدُّكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَيِّنَ (71/12)) örneklerindeki gibi şuuru imtihan etmek, kişiliğin sağlamlığını öğrenmek, farkına varmak ve girişimi güçlendirmek için yetenekleri test etme gayesiyle gerçekleştirilebilir. “-de” (في) ile kullanım ise malın, iki hareketine yani verme ve almaya, ödemek ve alıkoymaya, “-den” (من) ve “-e” (الى) yi beraber cemettiğine işaret eder. “Mallarda, onlara ortak ol” (وَشَارِكْهُمْ فِي الْأَمْوَالِ (17 sure/64)) örneğindeki gibi, bu işteşlik (müşareket) olarak adlandırılan şeydir ki bu malın harici hareketidir yahut artış olarak adlandırılan şeydir ki bu malın dâhili hareketidir. “İnsanların mallarında artış olsun diye verdiğiniz herhangi bir faiz” (مَا أَتَيْتُمْ مِنْ رَبًّا لِيرُبُّوا فِي أَمْوَالِ) (30/39)) örneğinde olduğu gibi malın dâhili hareketi, olumsuzdur. Bu, “Mallarda artış” (وَتَكَاتَرُ فِي الْأَمْوَالِ (57/20)) örneğindeki gibi, çabasız, emeksiz, eylemsiz, gayretsiz artıştır; yani gayesiz, hedefsiz malların artışıdır, hatta bu, büyüme ve kalkınma için değil, artış için, yığmak içindir.

Mal mansub olarak geldiğinde bu durum, i’rabın diğer halleri ref’ (özne-yüklem) ve cerr² (tamlayan)’den daha yaygındır (ref’ 2, cerr 13, nasb 17). Bu da malın girişim için konulduğunu, fiilin onun üzerine gerçekleştiğini, insanın elinde itaatkâr bir durum olduğunu gösterir. Önce, “Malı çok büyük bir sevgiyle seviyorsunuz!” (وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا (89/20)) örneğindeki gibi şuurun vaz’î olarak malla irtibatından dolayı, olumsuz bir anlamda ve kınama için kullanılır. Bunun hedefi de insan şuurunun diğer tarafından yani maldan bağımsız olmasını sağlamaktır. “Mal biriktiren ve sayan” (الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ (104/2)) örneğindeki gibi yatırım olmaksızın mal toplamak kendi başına bir hedef değildir; onu harcamak kendi başına bir hedef değildir, ““Yığınlarla mal telef ettim.” diyor.” (يَتَوَلَّى أَهْلُكْتَ مَالًا لُبْدًا (90/6)) örneğindeki gibi bu üretim olmaksızın tüketimdir. “Bana mal da evlat da kesinlikle verilecek.” (وَقَالَ لَأَوْتَيْنَ مَالًا وَوَلَدًا (19/77)) örneğinde veya “Hesapsız bir mal verdim ona.” (وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا (74/12)) örneğindeki gibi mal çokluğu, kendi başına insan için bir değer değildir; aksine değer, insanın çabası ve emeğindedir. “Ben, malca senden daha zenginim” (أَنَا أَقَلُّ مِنْكَ مَالًا (18/34)) veya “ Ben, malca senden daha fakirim” (أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا (18/39)) ya da “Mallar bakımından daha zengin” (وَأَكْثَرُ أَمْوَالًا (9/69)) yahut “süs ve mallar” (زِينَةً وَأَمْوَالًا (10/88)) veyahut “Malca da evlatça da daha çok.” (أَكْثَرُ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا (34/35)) örneklerindeki gibi, mal çokluğu ve azlığı insanın zatî değeri için artı veya eksi bir değer olmadığı gibi, nicelik, nitelik için bir ölçüt değildir. İkinci kullanımda ise başkalarının mallarına yak-

² Asıl metinde “nasb” olarak geçmektedir ama bağlamına göre cerr olması gerekmektedir. (ç. n.)

laşılmaması kastedilerek kullanılmıştır. “Yetim malına yaklaşmayın” (وَلَا) (إِنَّ) (6/152) تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ veya “Zalimce yetimlerin mallarını yiyenler...” (4/10) الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا ya da “Batıl yolla insanların mallarını yemeleri...” (4/161) وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ) yahut “İnsanların mallarını batıl yolla yemekte dirler...” (9/34) لِيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ) gibi, bu başkaları da muhtaçlar, yetimler ve insanlardır. Onların arasında da zenginler yoktur. Mal ihtiyaç içindir, tabî mekânı muhtacın yanındır. Muhtaçtan mal almak hayata kastetmektir. Mal hayatı korumak ve onun devamını sağlamak içindir. Üçüncü tür kullanımda malın verilmesi ve ondan kurtulmak kastedilmektedir. “Akrobaya, yetimlere, çaresizlere, yoksullara... sevdiği halde malı verir...” (وَأَتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى) (2/177) وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينَ) örneğindeki gibi onun verilmesi mala şiddetle ihtiyaç duyan insan içindir veya “Hem ben sizden buna karşı bir mal da istemiyorum. Benim ücretim Allah'tandır.” (يَا قَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَالًا إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا) (11/29) عَلَى اللَّهِ) örneğindeki gibi bir ücret beklemek değil de peygamberlik için gerekli eylemleri gerçekleştirmek kastıyla kullanılır. Nasb halindeki “mal” lafzının bu üç anlamı, önce insan şuurunun maldan bağımsız olduğunu, sonra ikinci olarak insanın bu bağımsızlığını korumasının gerekli olduğunu isbat eder. Bu da muhtaç olana malın verilmesiyle gerçekleştirilir,, buna ilaveten, sonuç olarak, en fazla muhtaç olan insana vermenin ve başkasını kendine tercih etmenin gerekli olduğu belli oldu. Şuurun bağımsız olması sadece bir olgu değildir; dahası hareket ve emekle, başkalarında bulunana göz dikmeye karşı çıkmakla, başkasını kendi zatına tercih etmekle korunması gerekli bir olgudur. İhtiyaçtır ki malın yönelişini ve insanlar arasındaki dolaşımını belirler. Mal, ona muhtaç halde olana yönelir.

6- Zamire izafe edilen “mal” a gelince, o bir seferinde tekil zamire izafe edilmiş şekilde (malı (ماله), malım (ماليه)) 7 kez kullanılmış; bir başka seferinde ise çoğul sigasında çoğul zamirine (mallarınız (اموالكم), mallarımız (اموالنا)) malları (اموالهم)) izafe edilerek 47 kez kullanılmıştır. Bunun anlamı, mal fertle çokça ilişkili değildir, aksine toplumsal bir ilişkidir. (Fertle ilgili 7 kullanıma mukabil, toplumla ilgili 47 kullanım vardır.) Fertle alaka içine girdiğinde o, çoğul sigadaki “emval” değil de tekil sigadaki mal olur. Ferdin mal toplama imkânı yoktur. Aksine malların birikmesi toplumun eylemiyle gerçekleşir.

7- “Mal” bir defa birinci kişi iyelik eki ile (malım (ماليه)) altı defa da üçüncü kişi iyelik eki ile (malı (ماله)) kullanılmıştır; ancak, senin malın (مالك) şeklinde, ikinci kişi iyelik eki ile hiç kullanılmamıştır. Sanki mal sahibi

olan küçük bir oranda birinci kişi "ben" dir, veya 6 sefere baliğ olacak şekilde artan büyük bir oranda üçüncü kişi "o" dur. Muhatabın ise malı yoktur; birinci kişinin nisbi bir malı vardır. Üçüncü kişi ise yaklaşık olarak malın tamamına sahiptir. Yani burada üç tabaka bulunmaktadır:

1-Muhtaçlar tabakası. Onlar hiçbir şeye sahip olmayan muhatablardır (Arap dil bilgisinde 2. kişi zamiri). Onlar kendilerine hitap edecek kimseye ihtiyaç duyan farkındalık ve idrak hayatı için hazırlanmış, mevcut hazır bir topluluktur.

2- Fakirler tabakası. Onlar mütekelimdir (Arap dil bilgisinde 1. kişi zamiri). Onlar azın azına maliktirler. Sahip oldukları kadarıyla en aşağı tabakayla yani muhtaçlar ile ittifak halinde olup anlayışı ön planda olanlardır.

3- Zenginler tabakası. Onlar gaibdir. (Arap dil bilgisinde 3. kişi zamiri) Onlar hemen hemen her şeye maliktirler. Onlar muhtaçlar ve fakirler tabakaları ile çelişki halindedirler. O halde orta tabaka fakirler tabakası ile ittifaka, zenginler tabakasından daha yakındır.

"Mal" birinci kişi iyelik eki ile kullanıldığı zaman (malım (مالیه)) o, insan şuurunun maldan bağımsız olduğuna işaret eder. "Hiçbir işime yaramadı malım." (مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيَهٗ) (69/28) örneğindeki gibi malın çokluğu veya azlığı insan anlayışına tesir etmez.

Üçüncü tekil kişi iyelik eki ile kullanıldığında (malı (ماله)) o, birinde fail (özne) (üç defa) bir diğerinde de mefulu bih (nesne) olur (üç defa). Ancak hiç mecrur (tamlayan halinde) olmaz. Bu da işaret eder ki gaib (üçüncü tekil kişi) kişinin malını koruması, tabî olmayan bir şeyin ondan alınmayacağı sabit bir suretle gerçekleşir. Mal sakın durmaz, aksine o sürekli ondan ve ona doğru insan emeğine ve eylemine uygun olarak hareket halindedir. Özne olduğu durumda, "Malı ve çocuğu kendisine hüsrandan başka bir artış getirmedir." (لَمْ يَرِدْهُ مَالُهُ وَوَلَدُهُ إِلَّا خَسَارًا) (71/ 21) örneğindeki gibi veya "Aşağı yuvarlandığında malı onu kurtarmayacaktır." (وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا) (92/11) örneğindeki gibi ya da "Ne malı kurtardı onu, ne de kazandı." (مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ) (111/2) örneğindeki gibi olumsuz bir değer olur; insan şuuruna ve onun sömürülmesine; insan eylemine ve girişimine bir alternatif olmaz. Mefulu bih (nesne) olduğunda bu durum da önceki gerçekliğe işaret eder. Bu gerçek de şudur: İnsanın ölümsüzlüğü mal toplamakla değil, aksine mal ile yaptıklarıyla gerçekleşir. "Sanır ki malı onu ölümsüzleştirecek." (يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ) (104/3) örneğinde işaret edildiği gibi, insan nasıl malı çoğaltabilir ki! Mal ödemek ve onun hareketini sağlamak

amacıyla maldan infak gerçekleştirildiği zaman, “malını insanlara gösteriş için infak eden gibi” (كَالَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رِئَاءَ النَّاسِ) (2/264) ifadesinde olduğu gibi, bu infak, iki yüzlülük veya gösteriş olarak gerçekleşir; bunun da amacı toplumu sakinleştirmek, borçlanmayı artırmak veya isyanı ertelemektir. Fakat infaka giden yol “ malını temizlenmek için veren” (الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى) (92/18)) ifadesindeki zekâtta gibi malda başkasının hakkını vermektir.

8-Çoğul sigasında çoğul zamirine izafe olan (tamlanan halinde) “mal” kelimesi (47 defa geçer) birinci çoğul kişi zamiri ile (mallarımız (الموالنا)) iki defa, 2.çoğul kişi zamiri ile (mallarınız (الموالكم)) 14 defa, 3.çoğul kişi zamiri ile (malları (الموالهم)) 31 defa kullanılmıştır. Bu kullanımlar da işaret eder ki, mütekellimlerin (Arap dilbilgisinde birinci kişi çoğul zamiri --biz-) malı yoktur; muhatablar (Arap dilbilgisinde ikinci çoğul kişi-siz-) ise ikinci derecede gelmektedir; gaibler (Arap dilbilgisinde üçüncü çoğul kişi- onlar-) ise işte onlar, malları biriktirenlerdir (Birinci çoğul kişi ile 2, ikinci çoğul kişi ile 14, üçüncü çoğul kişi ile 31 defa kullanılmıştır.). O halde burada üç tabaka vardır:

1-Fakirler tabakası: Onlar “biz” mütekellimler (1.çoğul kişiler)dir. Onlar yaklaşık olarak maldan azın azına maliktirler. Mal, isteyenlerin elinde bulunmaz. Malları olmayanlar mütekellimler (birinci çoğul kişiler) dir. Mal talebi, malı olmayana haklıdır. Hatta bu iki kullanımın birinde mal, “Mallarımız bizi meşgul etti.” (شَغَلَّتْنَا أَمْوَالُنَا) (48 /11)) ifadesindeki gibi, şuurun ondan bağımsız olduğunu göstermek için özne konumunda da kullanılmıştır. Bir seferinde de mecrur (tamlanan hali) olarak kullanılmıştır; “mallarımızda dilediğimiz gibi davranmak” (أَنْ تَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ) (11/87)) ifadesinde olduğu gibi, bunun da amacı mallardaki ortaklığı belirtmektir.

2-Orta tabaka: Onlar “siz” muhatablar (2.çoğul kişi)dır; mallardan bazısına maliktirler. Hiçbir şeye malik olmayan mütekellimlerin (1.kişilerin) hazır olanlara hitap ederek yönelmesi bir zorunluluktur. Toplumsal hitap, hiç malı olmayandan malı olana bir sözdür. Bu siganın kullanımında kelime birinde özne (fail veya mübteda) olarak (dört defa), şuurun maldan azade olduğunu belli etmek için ve “Mallarınız ve çocuklarınız sizin için bir imtihan aracıdır.” (أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ) (8/28, 64/15) ayetlerinde ifade edildiği gibi, mal, gayret ve emekte temsil edilen şuurun kıymetine alternatif değildir. Keza mal, “Sizi bize yaklaştırıp, katımızda size yakınlık sağlayacak olan, ne mallarınızdır ne de çocuklarınız.” (وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالْأَتِي) (34/37)) ayetindeki gibi, yükselmek ve ilerlemek için zorunlu bir yol değildir, hatta doymuşluğa ve lüks tüketime sebep olur. “Ey

iman edenler! Mallarınız ve çocuklarınız, sizi, Allah'ı anmaktan alıkoymasın." (63/9) ayetinde ifade edildiği gibi, mal çokluğundan ortaya çıkıp israfa ve lüks tüketime sebep olan, ilkeye bağlılığa ve davayı savunmaya alternatif her proje iflas etmiş bir projedir. Sonra mal lafzı bir başka durumda 5 defa mefulu bih (nesne) olarak görünür; bu durum, başkasının malda hakkı olduğunu ve muhtaçların mallarına tecavüzün gayr-i meşruluğunu, zor ve iftira ile, çalıp çırpma ile, fiyatlarla oynayarak aldatmakla veya piyasalarda tekelleşim yaparak malı almanın gayr-i meşruluğunu belirtmek içindir. Bu husus şöyle ifade edilir: "Mallarınızı aranızda haksız ve uydurma yollara başvurarak yemeyin!" (2/188) ve (4/29) Bu da "Yetimlerin mallarını kendi mallarınıza katarak yemeyin. Bunu yapmak gerçekten büyük bir vebaldir." (4/2) ayetinde ifade edildiği gibi mal biriktirmektir, mala mal eklemektir, sermaye oluşturmak için yığmaktır. Görüldüğü üzere, mal yatırımının ehemmiyeti herhangi bir formülasyona bağlı değildir; malın yatırımı, tüketene zayi olana değil de gelir getirenedir; "Allah'ın sizin için ayakta durma aracı yaptığı mallarınızı kendini bilmez beyinsizlere vermeyin." (4/5) örneğindeki gibi malı tüketimle zayi etmek aptallıktır, onu gelir getirene yatırmak ziyade ve nemadır, malın bekası yatırımlardır, malın zayi olması tüketmekleedir. İnsan emeğiyle ve girişimiyle olan yatırım gerçekleştiğinde, mal artar ve çoğalır, "İman eder ve sakınırsanız, Allah, ödüllerinizi verecek ve sizden mallarınızı istemeyecektir." (47/36) ayetinde ifade edildiği gibi, ücret emeğe tabidir. Son olarak mal lafzı mecrur (tamlanan) halinde 5 defa geçer. Bu da ikinci defa sermayenin başkalarının emeklerini sömürmesinin kesinlikle gayr-i meşru olduğunu ve çaba olmaksızın malı malı doğurduğu zaman bu sömürüden el çekmeyi ve sermayenin insana geri verilmesini vurgulamak içindir. Böyle olmadığı zaman da "Tövbe ederseniz, sermayeleriniz sizindir; ne zulmeden olursunuz ne de zulme uğratılan" (2/279) ayetinde ifade edildiği gibi şer'i güç mala el koyar. Bu durum, "...iffetli olmak ve zinanadan kaçınmak üzere mallarınızla istemeniz..." (4/24) ifadesindeki gibi sömürsüz mal yatırımını başkalarının çabasına iade etmek içindir. Mal için en faziletli yatırım onu Müslümanların menfaatlerini ilgilendiren genel bir davada, "Mallarınız ve canlarınızla cihad ediniz" (9/41) ve "Allah yolunda mallarınız ve

canlarınızla cihad etmeniz...” (61/11) ve وَتَجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ (61/11) ayetlerinde dile getirildiği gibi bütün davaların başı olan cihada harcamaktır. Bu, “mallarınızda da canlarınızda da imtihan edileceksiniz.” (لَتُبْلَوُنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ (3186) ayetinde ifade edildiği gibi, insanın malı kullanma yolu için gerçek bir imtihandır.

3-Zenginler Tabakası: Onlar, gaip mal sahipleri, kaçakçılar, sermaye sahipleri gibi, servete sahip olan “onlar” gaib (3.kişi zamiri)lerdir. Onlar fakir ve orta tabakanın mukabil tarafıdır. Onlar, mal yığıcıları olmaları sebebiyle suçlama parmaklarıyla işaret edilenlerdir. Kullanım açısından “malları” (اموالهم) lafzı 5 defa merfu (özne halinde) gelir. Bu durum, “...onların malları da çocukları da hiçbir yarar sağlamayacaktır...” (لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ (3/10), (3/116), (58/17)) ifadesindeki gibi mal yığmanın, insan gayretine, emeğine ve eylemine alternatif olmadığını göstermek içindir; keza, “Onların malları da evlatları da seni imrendirmesin.” (فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ (9/55), (9/85)) ifadesindeki gibi, mal çokluğunun kendi zatında bir değere işaret etmediğini göstermek içindir. Mal lafzı bir başka seferde 12 defa mansub (tümleç halinde) gelir; bu durum, yetimlerin mallarını almanın gayr-i meşruluğuna işaret içindir; onlar, muhtaçlardır. Şüphesiz malları yığanlar, “Yetimlere mallarını verin!” (وَأْتُوا الْيَتَامَىٰ أَمْوَالَهُمْ (4/2)) ifadesindeki gibi veya “Yetimlerin mallarını kendi mallarınıza katarak yemeyin.” (وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ (4/2)) ifadesindeki gibi veya “mallarını onlara geri verin.” (فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ (4/6)) ifadesindeki gibi, mutlaka muhtaçların mallarından yığmaktadırlar. Bu mensub (tümleç) durumu keza, malı harcamaya ve mal yığmanın yokluğuna, akışkanlığına ve yatırımına teşvik içindir. “Mallarını harcayanların durumu...” (مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ (2/261), (2/265)) ifadesindeki gibi veya “mallarını Allah yolunda harcayanlar” (الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ (2/262)) ifadesindeki gibi, mal, muhtaç içindir, mal harcamak içindir. Bu infak “Şüphesiz Allah müminlerden canlarını ve mallarını satın almıştır.” (إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ (9/111)) ifadesinde belirtildiği gibi, bir dava içindir, bir hedefin gerçekleşmesi içindir, neticenin hâsıl olması içindir. Bu ortaya çıktığı zaman, zenginlerin malları, “Sizi onların yerlerine-yurtlarına, mallarına... mirasçı kıldı.” (وَأُورَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ (33/27)) ifadesinde belirtildiği gibi, onları gayenin yolunda harcayana dönüşür. “Mallarını insanlara gösteriş için harcayanlar...” (وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ (4/38)) ifadesindeki gibi, toplumsal gösteriş için veya fazla dindar olduğunu göstermek ve takva iddiasında bulunmak için veya en büyük menfaati elde etmek için harcamak ise

münafıklık ve riyadır. Bunun gibi ilkeyi yıkmak ve onun tatbikini engellemek için, insanları sömürmek için yapılan harcama, “O küfre sapanlar mallarını Allah yolundan alıkoymak için harcarlar.” (إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ (8/36)) ayetindeki gibi, hakka mukavemet etmektir, malı emanet için değil, onun zıddına kullanmaktır. Son olarak mal lafzı mecrur (tamlanan hali) olarak kullanılır, bu malın akıcılığını ve hareketini, mal sahiplerinin hazinelerinde onun sabit ve sakin olmamaklıgını beyan etmek içindir. Mal, “...mallarından harcamaları sebebiyle...” (بِمَا أَنْفَقُوا مِنْ (4/34)) ifadesindeki gibi dava uğruna harcamak içindir; “Allah yolunda mallarıyla cihad edenler...” (4/95), “Allah mallarıyla cihad edenleri faziletli kılmıştır” (فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ (4/95)), “mallarıyla cihad edenler...” (8/72), (9/88), (49/15)), “Allah yolunda mallarıyla cihad edenler” (9/20), “...mallarıyla cihad etmeleri...” (9/44) ayetlerinde ifade edildiği gibi, mal, din davalarıyla kazanmak için değil, Allah yolunda cihad içindir. Mallarıyla cihad etmeyecek olanlar, “Onların mallarını silsüpür...” (رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَيَّ أَمْوَالِهِمْ (10/88)) ifadesindeki gibi, mallarını, ya tabîi afetlerle ya da muhalifleri olan muhtaçların isyanıyla kaybedeceklerdir. “... mallarında isteyen ve yoksul için belirli bir hak olanlar...” (وَالَّذِينَ فِي (70/24-25)), “...mallarında isteyen ve yoksul için bir hak vardır” (وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ (51/19)) ifadelerinde belirtildiği gibi, mal paylaşmak içindir, o herkesin malıdır, herkesin onda hakkı vardır. Bu, “Bunların mallarından bir sadaka al ki, onunla kendilerini iyice temizleyip aklayasın.” (خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا (9/103)) ifadesinde belirtildiği gibi, kanun yapımına yönelik bir durumdur, sadakaya, zekâta, bağışlamaya bırakılacak bir durum değildir. Gaip mal sahiplerinin malı, son tahlilde toplumun malıdır, hiç kimse için malın üstüne yatmak ya da onu mülk edinmek caiz değildir.

B-İÇERİK TAHLİLİ

İçerik tahlili, ayetlerin anlamlarının tahlili, biçimsel özelliklerini nazarı dikkate almadan da aynı neticeye ulaşır. Bu anlamları üç grupta toplamak mümkündür:

1-Mal Allah'ın malıdır, onu salih kullarından dilediğine verir. İslam'da malın mülkiyeti sadece Allah'a aittir, “Onlara Allah'ın size verdiği maldan verin” (وَأَتَوْهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ (24/33)) ifadesindeki gibi, Allah malı, sarf etmemizi emrettiği hususlarda fakirlere, muhtaçlara yani hiç malı olma-

yanlara sarf edeceğimiz bir emanet olarak elimize vermiştir. Mal insanın elinde bir emanettir; “Onlarda içinize sinecek bir olgunluk ve erginlik görürseniz, mallarını onlara geri verin...” (فَإِنْ آتَيْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ) (4/6) ifadesindeki gibi, onun üstüne yatmak caiz değildir. Malın muhtaca verilmesi alenen gerçekleşir; bu, “Mallarını kendilerine teslim ettiğiniz zaman yanlarında tanıklar bulundurun.” (فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ) (4/6) ifadesindeki gibi, onun aleni hakkıdır. Malın hareketinde bir gizlilik yoktur, sıvışma veya gizlilik veya bizim dilimizde “kıl çekme” (tehlîb) denen yolla gerçekleşmez. Mal, Allah’ın başkalarına yönelttiği maldır; miras veya tekelleklik ya da birisinin mülkü değildir. Malın hareketi ve yayılması toplumsal kanunlara tabidir; bu bireyin ya da şu bireyin kazanılmış hakkı değildir. “Sizi onların yerlerine-yurtlarına, mallarına ve henüz ayak basmadığınız bir toprağa mirasçı kıldı.” (وَأَوْرَثَكُمْ أَرْضَهُمْ وَدِيَارَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ وَأَرْضًا لَمْ) (33/27) ifadesinde belirtildiği gibi, mal, bu kanunlara uyduğunda toplumun menfaati için yatırım yapan toplumun eline geçer. Bir başka deyişle, “Mallarda onlara ortak ol” (وَشَارِكُهُمْ فِي الْأَمْوَالِ) (17/64) ifadesindeki gibi, Kur’an nassıyla, mal paylaşımıdır; üstüne yatma değildir. Mal, bireyler arasında, suyun madeni kaplar arasında hareket etmesi gibi, artması için değil, ihtiyaca göre, birikmesi için değil, yatırıma göre hareket eder. Bir kişi veya bir zümre malın hareketini durdurduğu zaman, kanun otoritesinin müdahalesine maruz kalır; mal muhasaradan kurtarılır, “Bunların mallarından bir sadaka al ki, onunla kendilerini iyice temizleyip aklayasın.” (خُذْ) (9/103) ifadesinde belirtildiği gibi, malda başkalarının hakkı alınır. Ayetteki sadaka, bağış, nafîle sadaka ya da fazlalıktan verme değil, aksine bireyin malında başkasının hakkıdır; bireyin bilinçlenmesi için binanın tekrar inşasıdır; malın tabîi haline dönmesidir, malın toplumdan ayrı düştüğüne ve mal hakkındaki tabîi hükümden –ki o malın toplumsal hareketidir- sapıldığına dair bir hükümdür. Ahlâk diliyle adlandırıldığı üzere, sadaka nefis için temizlik ve arınmadır. İbadetlerde mevcut olan zekat, “İyice sakınan da ondan uzak tutulur. O ki, arınmak için malını verir.” (وَسَيَجْزِيهَا الْآتَى الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى) (92/17-18) ifadesindeki gibi, malda başkasının hakkını vurgulamadır. Zekâttan maksat, hareketsiz vaziyette üzerinden bir sene geçmiş stoklanmış maldan % 2,5 ödediği müddetçe, insanı, malıyla istediğini yapmaya terk etmek için verilen toplumsal ve siyasî rüşvet değildir. Aksine zekâttan maksat, malda toplumun hakkını, depolamaksızın ve biriktirmeksizin yatırımın zorunluluğunu vurgulamaktır; hatta bireyin malında başkasının hakkı, yorumla-

ma ve açıklama ihtimali olmayan apaçık bir nastır. Bu durum şöyle ifade edilir: "... mallarında isteyen ve yoksul için belirli bir hak olanlar..." (وَالَّذِينَ) (70/24-25) ve "...mallarında isteyen ve yoksul için bir hak vardır" (وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ) (51/19). İnsanlar arasında mal paylaşımı, bireyin malında başkasının hakkının olması, ibadetlerde gayedir; onların başında da namaz gelir. Namaz belirsiz olan başkasıyla – ki o Allah'tır.- duygulanımdır; mal ortaklığı ise belirli olanla – ki o hiç malı olmayandır.- duygulanımdır. Bu durum şöyle ifade edilir: "... "Namazın mı emrediyor sana, atalarımızın tapar olduğunu terk etmemizi yahut mallarımızda dilediğimiz gibi davranmaktan vazgeçmemizi?" (11/87) أَصَلَاتُكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرُكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ)

Bundan dolayı, "Yetimlerin mallarını kendi mallarınıza katarak yemeyin. Bunu yapmak gerçekten büyük bir vebaldir." (وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَىٰ أَمْوَالِكُمْ) (4/2) ayetinde ifade edildiği gibi, sermayenin bir merkezde toplanmaması için ve malın insanlar arasında akması ve toplumda hareket etmesi için, zengininin, mallarına fakirin malını eklemesi veya malı olanın, malı olmayanın hakkını alması, gayr-ı meşrudur. "...siz bilip dururken insanların mallarından bir kısmını günah olarak yemek için..." (لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ) (2/188) ifadesindeki gibi başkasının malını bireyin malına eklemek, günahdır, haddi aşmadır, zulümdür, iftiradır. Günah, yalan, iftira, geçersizlik sadece ibadetlerde değil, "Mallarınızı aranızda haksız ve uydurma yollara başvurarak yemeyin!" (وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ) (2/188) veya " Ey iman edenler mallarınızı aranızda haksız ve uydurma yollara başvurarak yemeyin!" (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ) (4/29) ifadesindeki gibi, malın kullanım düzenine ve toplumsal seyirine çıkışında da söz konusudur. Şeriata göre iman, mal kullanımına eşittir; malın, üstüne yatmaksızın insanlar arasında hareket etmesinden bahsetmek, imandan bahsetmektir.

İnsanların mallarının üstüne yatma konusunda din adamları ile dünya adamları arasında, dünyevî otorite ile siyasî otorite arasında fark yoktur. Her ikisi de "Şu bir gerçek ki, hahamlardan ve rahiplerden birçoğu halkın mallarını uydurma yollarla tıka basa yerler. (إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَخْبَارِ وَالرُّهْبَانِ) (9/34) ifadesindeki gibi, malın hareketini durdurabilir. Bu durum, tarihî yönden, dinî ve siyasî otoritelerin, insanların mallarını yeme konusundaki anlaşmaları sürekli, diye yorumlanan durumdur; insanların malları ki mala hareketlilik kazandıran toplumsal servetin sağlayıcılarındandır.

Başkası, geçimini sağlayacak kimsesi olmayan, “yetim” ile temsil edilen fakir muhtaçtır. Yetim, geçimini sağlayana yitiren, sadece toplumdan kendisine dayanak olandır. Bu yetimin -eğer varsa- kendi malında hakkı vardır, bu ihtiyaçtan ve fakirlikten doğan hakktır, onun malına yaklaşmak meşru değildir. Mal, ihtiyaç anında kullanılır; ihtiyaç mülkiyeti sınırlandıran durumdur; mülkiyet ihtiyacı sınırlandıran durum değildir. Soyut bir mülkiyet bulunmaz; aksine yanında sarf edilmesi ve kullanılması caiz olan somut ihtiyaç vardır. Bu şöyle ifade edilir: “Yetimin malına yaklaşmayın!” (وَلَا تَقْرَبُوا) (6/152) (17/34)). Geçimini sağlayacak kimsesi olmayan muhtacın malını yemek, “Şüphesiz haksız yere yetimlerin mallarını yiyenler, ancak karınlarında ateş yemektirler.” (إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي) (4/10) ifadesindeki gibi, karınlarda ateş yemektir, yani haram kazanmaktır. “Yetimlere mallarını verin. Temizi pisle değişmeyin.” (وَأْتُوا الْيَتَامَىٰ) (4/2) ifadesinde belirtildiği gibi, kim bunu yaparsa, temiz mukabili pisi, helal mukabili haramı almaktadır.

Malın gelir getirmesi, çabayla, emekle ve eylemle gerçekleşir. Mal, hareket ve emeğin imkânlılığıdır; insana, gücünün değerini göstermesi için bir vesiledir; böylece insan, onunla yapabileceklerini gerçekleştirir. Fakat mal malı doğurmaz, bundan dolayı faiz haram olmuştur; çünkü bu, insanların mallarını gayr-i meşru yolla yemedir; çaba, eylem, zahmet, meşakkat olmaksızın malda artıştır. Bu durum şöyle ifade edilir: “Ve faizi almaları yüzünden -oydaki ondan menedilmişlerdi- ve haksız yollarla insanların mallarını yemeleri yüzünden...” (وَأَخَذَهُمُ الرَّبُّ وَقَدْ نُفُوا عَنْهُ وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَّاسِ) (4/161)). Kastedilmeyen bir şekilde mal artışı, insanın keyfi büyümesidir. Bu, keyfiliği değiştirenin emek olması sebebiyledir. Bu, şöyle ifade edilir: “İnsanların malları içinde, artsın diye faiz olarak verdiğiniz, Allah katında artmaz. (وَمَا آتَيْتُمْ مِنْ رَبِّا لِيَرْبُؤَ فِي أَمْوَالِ النَّاسِ فَلَا يَرْبُؤَ عِنْدَ اللَّهِ) (30/39). Faiz, başkalarının ihtiyaçlarını sömürmedir; üretimdeki mukabil artış olmaksızın, malda çoğalmaz; malların, muhtaçlardan mallarında fazlalık olanlara sızmasıdır. “Tövbe ederseniz, sermayeleriniz sizindir; ne zulmeden olursunuz, ne de zulme uğratılan.” (وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا) (2/279) ayetinde ifade edildiği gibi, faizden tövbe etmek ile kastedilen, bireyin sermayesini alması ve malın kârının borçluya verilmesidir. O halde, malın gelir getirmesi, “...iffetli olmak ve zinadan kaçınmak üzere mallarınızla istemeniz...” (أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ) (4/24) ifadesindeki gibi, insan emeği ile insan teriyle ve insanın zahmete katlanmasıyla gerçekleşir. “Allah’ın sizin için ayakta durma aracı yaptığı mallarınızı

kendini bilmez beyinsizlere vermeyin” (وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ) (4/5) ayetinde ifade edildiği gibi, yatırım, rasyonel yolla, karşılaştırma, güzel tasarrufla gerçekleşir. Mal ayakta durmak içindir yani üretim ve artış içindir, tüketmek ve eksiltmek için değildir. Faiz, çalışmaksızın bir gelir olunca, insan emeği ücretsiz bir iş olur. Çünkü insan emeği vazifeyi gerçekleştirmeyi hedefler, kârı gerçekleştirmeyi değil. Asıl kazanç, emeğe sevk eden bir güdü değildir; aksine, davayı savunmaktır, ilke uğruna zafer kazanmaktır. Bu durum şöyle ifade edilir: “Ey kavmim ben sizden buna karşı bir mal da istemiyorum. Benim ücretim Allah'tandır.” (وَيَا قَوْمِ لَا) (11/29) (11/29)). İnsan dava uğruna, hedefi gerçekleştirmek için, vazifeyi yerine getirmek amacıyla çalışınca, hayatını ikame etmeye sebep olan şey, yok olmayacaktır. Bu durum şöyle ifade edilir: “İman eder ve sakınırsanız, Allah, ödüllerinizi verecek ve sizden mallarınızı istemeyecektir.” (وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا يُؤْتِكُمْ أَجْرَكُمْ وَلَا يَسْأَلْكُمْ أَمْوَالَكُمْ) (47/36)

2- Mallarda paylaşımı vurgulamak ve malın toplumda hareketini gerçekleştirmek için, ne zaman mal zikredilse, ardından onu infak etmek ve cihad, hatta Allah yolunda yani genel menfaatin yolunda ondan harcamak, fakihlerin söylediği gibi kendisiyle genel imtihan olan dava için hizmet etmek zikredilir. Şu ayet bu duruma örnektir: “Mallarını Allah yolunda infak edip harcayanların durumu, yerden, her başağında yüz tane bulunan yedi başak çıkarmış bir taneye benzer. Ve Allah, dilediği kişi için daha da artırır.” (مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي) (2/261) (2/261)). İnfak ile kastedilen, sadaka değil, aksine malın yatırımı, yayılması hareket emesi ve biriktirilmemesi, stoklanmamasıdır. Bu durum şöyle ifade edilir: “Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak ve öz benliklerindeki kökleştirmek için infakta bulunanlara gelince, onların durumu kendisine bol yağmur isabet edip de ürününü iki kat veren bir bahçenin durumuna benzer.” (وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ) (2/265) (2/265)). Buradaki infak da kârı değil, genel konuları hedefler; bu infak gizli ve aleni olarak gerçekleşir; sadece şöhret arzusuyla aleni olarak yapılan veya en büyük menfaati kazanmak için yapılan, infak değildir. Bu, şöyle ifade edilir: “Mallarını, gece ve gündüz, gizli ve açık infak edenler var ya, işte onlar için Rableri katında kendilerine özgü ödüller vardır.” (الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ) (2/274) (2/274)) Gösterişin, nifakın, başkalarına eziyet etmenin, zarar vermenin ve onları sömürmenin takip ettiği bir tarzda gerçekleşen infakı artıran

şey, şu ayetin tersidir: "Mallarını Allah yolunda harcıyıp sonra da bu harcadıklarına bir eziyet ve başa kakma eklemeyenlerin, Rableri katında kendilerine has ödülleri vardır." (*الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا*) (2/262) İnfakta birey bireyden ayırt edilir, mümin müminden faziletli olur. Faziletli olma ve temayüz etme mal sebebiyle değildir, aksine infak sebebiyle yani genel menfaat uğruna malda paylaşma sebebiyledir. Sadece bu manada, "Allah'ın, insanların bazılarını bazılarından faziletli kılması sebebiyle ve erkeklerin mallarından infak etmeleri sebebiyle..." (*بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ*) (4/34) ifadesinde belirtildiği gibi, erkekler ve kadınlar mallarından infak etmeleri sebebiyle faziletli olurlar. Genel menfaatin zıddına ve Allah yolundan alıkoymaya yönelik infaka gelince, "Şüphesiz kâfirler mallarını Allah yolundan alıkoymak için infak ederler..." (*إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ*) (8/36) ifadesindeki gibi, bu tamamen küfürdür. Küfür, teorik küfür değildir; aksine küfür, malı, sorumlulukları ve vicdanları tahrip etmede, insanlara rüşvet vermede, mücadele değerlerinin ve vazifeyi gerçekleştirmenin en uzağında bulunan lüks yaşam ve konfor değerlerini dikmede harcamaktır.

Malı infak etmek, Allah yolunda cihaddır, vücudun cihadiyla beraberdir. Bu şöyle ifade edilir: "Gerek hafif, gerek ağırlıklı olarak mutlaka seferber olun ve Allah yolunda mallarınızla, vücutlarınızla cihad edin." (*انْفِرُوا*) (9/41). Malla cihad "Allah yolunda, mallarınızla ve vücudunuzla cihad edersiniz." (*وَتَجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ*) (61/11) örneğindeki gibi fiilî durumun bir vasfıdır. Nitekim "Şüphesiz iman etmiş, hicret etmiş ve Allah yolunda mallarıyla ve vücutlarıyla cihad etmiş olanlar" (*إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي*) (8/72) örneğinde ifade edildiği gibi, geçmiş zamanda yaşananı doğrulayıcı idi. Keza yaşanan anda da emirdir. Malla cihad bir vakit ve zamanda bilinmez. "Fakat Resul ve onunla birlikte iman edenler, mallarıyla, vücutlarıyla cihad ettiler." (*لَكِنَّ الرَّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ*) (9/88) ifadesindeki gibi Resûle benzemek isteyen, cihadla ve malla iş görsün, sadece sembolik eylemleri yapmakla ve sakal uzatmakla değil! Malla cihad rıza ile gerçekleşir, cihadın neticesinden ve malın eksileceğinden şüphe ederek değil! Tarihî eylem uzun bir eylemdir, tarihî yatırım hemen, anında görünmeyebilir. Bu, şöyle ifade edilir: "Sonra şüphe etmediler ve Allah yolunda mallarıyla ve vücutlarıyla cihad ettiler." (*ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا*) (49/15). Davaya iman, onda şüphe olmayan yakini

bir iman olduğu gibi, malla cihad da yakini olarak gerçekleşir. Malla cihad güce göre olur; malın azlığı, tekrar tekrar verme ile, ihsan ile diğerlerine nazaran insanı büyütür. Bu durum şöyle ifade edilir: “Allah’a ve ahiret gününe iman edenler; mallarıyla, canlarıyla cihad etmek konusunda senden izin istemezler.” (لَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ) (9/44). “İnsanların, özür sahibi olmaksızın oturanlarıyla, Allah yolunda malları ve canlarıyla cihad edenleri aynı değildir.” (لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ) (4/95) ayetinde ifade edildiği gibi, insanlar infakla birbirlerinden faziletli oldukları gibi, malla cihad konusunda da birbirlerinden faziletli olurlar. Faziletli olmak, toplumsal tabakalarda veya idarî makamlarda ya da toplumsal saygınlıkta söz konusu değildir; aksine, kişinin genel dava yolunda, işgal altındaki ülkenin bağımsızlığı için, ihtilafli ülkenin büyümesi için çalışmakta söz konusudur. Bu durum şöyle ifade edilir: “Allah, malları ve canlarıyla cihad edenleri derece bakımından oturanlara üstün kılmıştır. (فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ) (4/95) Malla cihadın sınırı, onu tamamen terk ederek malın tamamıyla cihad etmeye, vazifeyi gerçekleştirmek ve davayı savunmak için Allah yolunda çalışmaya vasıl olur. İnsan sadece hedefle irtibatlıdır. Bu, şöyle ifade edilir: “Onlar ki, yurtlarından çıkarılıp mallarından yoksun bırakılmışlardır; Allah’tan bir lütuf ve bir hoşnutluk peşindedirler.” (الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ) (59/8) Burada mal kaybı mahrumiyet değildir; aksine, kişi için var olmadır, ilke için zafer kazanmaktır, hakkı savunmaktır, insanın bağımsızlığını ilan etmektir. Bu durum şöyle ifade edilir: “Şüphesiz Allah müminlerden onlar için hazırladığı cennet karşılığı canlarını ve mallarını satın almıştır.” (إِنَّ اللَّهَ) (9/111) اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ

3-Malın yaygınlaşmasını, onu infak etmenin ve onunla cihad etmenin zarureti vurguladıktan sonra üçüncü gerçek, gündeme gelir. O da insan şuurunun bağımsızlığını ilan etmektir. Malı seven borçludur, çünkü o, “Malı pek çok seviyorsunuz.” (وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا) (89/20) ifadesindeki gibi, şuurunun davanın dışında başka bir şeye bağlamıştır. İnsan, malı, ilkeye bağlılıktan, davayı savunmaktan daha fazla sevdiği zaman, toplum binası çöker ve tarihin hareketi durur. Bu şöyle ifade edilir: “De ki: “Eğer ... elde ettiğiniz mallar, kesadından korktuğunuz ticaret... Allah, emrini getirinceye kadar bekleyin.” (قُلْ إِنْ كَانَ... وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَحْشَوْنَ كَسَادَهَا .....) (9/24) Düzgün şuur, “Sevdikleri halde malı akrabalara, yetimlere ve miskinlere verirler” (وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى)

وَالْمَسَاكِينَ (2/177)) ayetindeki gibi, malı infak eden ve malı sevmesine rağmen onunla cihad edendir. Bu şuurdur ki mala aldanmaz ve ondan azıcık vermekle yetinmez.

Mal, kendi zatında bir değer değildir; aksine, değeri, yatırımdaki yani şuurun maldan bağımsızlığındaki bol çabadan hâsıl olur. Bu şöyle ifade edilir: “Malının onu sonsuz kılacağını sanarak mal toplayan ve onu habire sayan...” (الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ) (104/2-3)) Mal hayat için doğru tasavvura bir alternatif olmadığı gibi, idrâkten ve bilgiden azade kalmaz; yoksa insan, “harp zengini” (!) olur. Bu şöyle ifade edilir: “Ayetlerimizi inkâr edip, “bana mal da evlat da elbette verilecek” diyeni gördün mü?” (أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِيَنَّ مَالًا وَوَلَدًا) (19/77)) Nicelik niteliğe alternatif değildir, konulmuş olan zata alternatif değildir, madde şuura alternatif değildir. Mal çöküşten korumaz, bina nitelikle gerçekleşir. Bu şöyle ifade edilir: “ Sen beni, yarattığım, kendisine pek çok mal verdiğim... ile baş başa bırak, o hâlâ daha da arttırmamı arzulamaktadır.” (ذُرِّي) (74/12-17)) Mal şuur binasına ve onun yönelimine alternatif değildir. Mal toplamak, mutlaka anlayış fazlalığı, eylemin değerliliği ve toplumun gelişmesi anlamına gelmez. Mal eksikliği şuurun maldan bağımsız olması nazar-ı dikkate alındığında, değerde bir eksiklik değildir. Bu şöyle ifade edilir: “Biz hükümdarlığa ondan daha layık iken ve ona da bol mal verilmemişken...” (وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ) (2/247)). Mal sürekli harekettir, azalır ve artar, belli bir hal üzere sabit olmaz; o, üzerinde insan değerinin duramayacağı tamamen geçici bir şeydir. Mal azlığı, o halde şuurun değerinin büyüklüğü ve insanın bağımsızlığı anlamına gelebilir. Bu şöyle ifade edilir: “Gerçi sen beni, malca ve evlatça kendinden basit görüyorsun ama olabilir ki, Rabbim bana senin bahçenden daha değerlisini verir. (إِنْ تَرَىٰ أَنَا أَقْلًا مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًا) (18/39-40)). Hatta malların azalması, “Muhakkak sizi biraz korku, biraz açlık ve mallardan... eksiltmekle deneriz.” (وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ) (2/155)) ifadesinde olduğu gibi, şuurun gelişmesine vesile, bağımsızlığını ilan etme yolu, niyetin bilmesi olabilir. Malın eksilmesi, “Mallarınızda da canlarınızda da imtihan edileceksiniz.” (لَنَبْلُوَنَّ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ) (3/186)) ifadesindeki gibi, toplumun hareketine motivasyon aracı, fazla mala sahip olanlara parmak işaretidir. Bu toplumsal tecrübeden bir parçadır. Bunu takiben denebilir ki, daimi zenginlik imkânsız olduğu gibi, daimi fakirlik de imkânsızdır.

Mal eksikliği şuurun bağımsızlığına alternatif olmadığı gibi, mal çokluğu da mutlaka şuurun bağımsızlığı ve eyleminin değerli olduğu anlamına gelmez. Çünkü nicelik, “Arkadaşıyla konuştuğu bir sırada ona şöyle demişti: “Ben, malca senden zengin, insan unsuru bakımından da güçlü ve onurluyum.” (18/34) *فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَنَا أَكْثَرُ مِنْكَ مَالًا وَأَعَزُّ نَفَرًا*) ifadesindeki gibi, niteliği gereksizleştiren bir hale getirmez. Mal, “Mal ve oğullar dünya hayatının zinetidir.” (18/46) *الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا*) ifadesindeki gibi, hayatın sadece zinetidir; yani, şuur mukabilinde geçici bir şeydir. O şuur ki özsel sabit bir şeydir. Mal, nesil gibidir, hayatın harici görünüşüdür. Bu şöyle ifade edilir: “Bilin ki, şu dünya hayatı bir oyun ve eğlenmeden, bir süsten, aranızda bir övünmeden, mallarda ve evlatlarda çoğalma yarışından başka bir şey değildir.” (57/20) *وَتَفَاخُرُ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ*). Malın azalması şuurun bilenmesi olduğu gibi, mal artışı da şuur için, ilkenin özümsemesi ve davaya bağlılık konusunda bir kayıptır. Bu şöyle ifade edilir: “mallar ve oğullarla sizi güçlendirdik ve sizi toplum olarak çoğalttık.” (6/17) *وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا*. “Sizi, mallar ve oğullarla güçlendirir, size yeşil bahçeler lütfeder.” (71/12) *وَيُمِدُّكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلُ لَكُمْ جَنَّاتٍ*) ifadesinde belirtildiği gibi, mal, niteliksiz bir şey gibidir. “Sanyorlar mı ki, kendilerine verdiğimiz mal ve oğullarla güçlendiriyoruz onları ve iyiliklerine koşuyoruz...” (23/55–56) *أَيَحْسَبُونَ أَنَّمَا نُمِدُّهُمْ بِهِ مِنْ مَالٍ وَبَنِينَ نُسَارِعُ لَهُمْ فِي الْخَيْرَاتِ*) ifadesindeki gibi mal çokluğu, bolluk ve refah toplumlarında olduğu gibi, son ve yokluk anlamına gelebilir. Kur’anî bir tabirle, mal azlığı deneme olduğu gibi, “Bilin ki mallarınız ve çocuklarınız sizin için bir imtihan aracıdır.” (8/28) *وَاعْلَمُوا أَنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ*) ifadesindeki gibi, mal çokluğu, sahibi onu eyleme alternatif ve kendinde bir değer olarak gördüğü zaman, “Kaba, sonra da soyu bozuk, mal ve oğullar sahibi diye... (68/13-14) *عُتُلٌّ بَعْدَ ذَلِكَ زَنِيمٌ أَنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنِينَ*) ifadesindeki gibi, nimet değil, ceza olabilir. Ne zaman mal artarsa, “Rabbim! Onlar bana isyan ettiler de malı ve çocuğu kendisine mahrumiyetten başka bir artış getirmeyen kişiye uydular.” (71/21) *إِلَّا خَسَارًا*) ifadesindeki gibi, taşkınlığın ve zihnî körlüğün artmasıyla mahrumiyet de artar. “Sen, Firavun ve ileri gelenlerine dünya hayatında debdebe ve mallar verdin.” (10/88) ifadesinde belirtildiği gibi, Firavun çok mal sahibiydi fakat bu çokluk, onu akıl ve fazileti gereksizleştiren bir hale getirmedi. Mal çokluğu ve nesil çokluğu, ancak dünyada görünür, onun hakkında öze denk gelen

hüküm vermek caiz olmaz. Bu şöyle ifade edilir: “Onların malları da evlatları da seni imrendirmesin.” (9/55) *فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ*. Mal çokluğu kalp kasvetini artırabilir, insanı derin anlayıştan ve faziletten uzaklaştırabilir. Bu şöyle ifade edilir: “Onların mallarını sil-süpür, kalplerini şiddetle sık (10/88) *رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَى قُلُوبِهِمْ*”

Mal, kurtuluşun yolu değildir, salih amele alternatif değildir; nicelik, niteliği gereksizleştirmez; konulmuş olan, zatın alternatifi değildir; madde, manayı gereksizleştirmez; şey, emeğin alternatifi değildir. Bu şöyle ifade edilir: “Bir gündür ki o, ne mal fayda verir ne oğullar. Yalnız temiz bir kalple Allah'a varan kurtulur.” (*يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ* (26/88-89)). “Ayetlerimizi inkar edip, “bana mal da evlat da kesinlikle verilecek” diyeni gördün mü?” (*أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِيَنَّ مَالًا وَوَلَدًا*) (19/77)) ayetindeki gibi, mal derin anlayışın alternatifi değildir. Mal, doğru görüşün, temiz idrakin, apaçık duygunun alternatifi değildir. Bu şöyle ifade edilir: “Küfre sapanlara gelince, onların malları da çocukları da Allah'a karşı kendilerine hiçbir şey sağlamayacaktır.” (*إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ نُغْنِي عَنْهُمْ*) (3/10,116)). “Yığınlarla mal telef ettim.” diyor.” (*90/6* *يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَالًا لُبَدًا*) ifadesindeki gibi, mal tüketimi, insanı, salih amelde gücünü sarf etmekten azade kılmaz. “Aşağı yuvarlandığında malı onu kurtarmayacaktır.” (*92/11*) *وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى*) ifadesinde belirtildiği gibi mal, sahibini düşüşten ve yuvarlanmadan koruyamayacaktır.

“Hiçbir işime yaramadı malım. Sökülüp gitti benden saltanatım.” İfadesindeki gibi (*69/28-29*) *مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِيَهُ هَلَاكَ عَنِّي سُلْطَانِيَهُ*) mal sultan gibidir, her ikisi de salih amelden azade kılmaz. “Onlar kuvvetçe sizden daha zorlu, mallar ve çocuklar bakımından daha zengindiler.” (*كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً*) (9/69) *وَكَثُرَ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا* ayetinde dile geldiği gibi, tarih, sadece mal kuvvetine güvenen halkların yıkılışına tanıktır. Mal veya nesil çokluğu yıkılıştan ve düşüşten kurtarmayacaktır; tarihin kanunları ve toplumların hareketi sabittir. Bu şöyle ifade edilir: “Şunu da söylemişlerdir: “Biz, malca da evlatça da çoğuz. Azaba uğratılacak olanlar, bizler değiliz.” (*وَقَالُوا نَحْنُ أَكْثَرُ*) (34/35)) *أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا وَمَا نَحْنُ بِمُعَدِّبِينَ*. Hatta mal sahibi maliyle yakınlaşamaz veya biriktirdiği ile ilerleyemez. Zenginlik açısından toplumsal yükseliş, değer bakımından manevi yükselişe karşılık olamaz. Bu, şöyle ifade edilir: “Sizi bize yaklaştırıp, katımızda size yakınlık sağlayacak olan, ne mallarınızdır ne de çocuklarınız (*34/37*) *وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِآلَتِي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا رُفْقَى*) Bundan dolayı Kur'an daima şuurun maddeye bağlanmasını yasaklar ve malın önünde bağımsızlığından vazgeçmesi tehlikesine tembihte bulunur.

Bu şöyle ifade edilir: “Bizleri, mallarımız ve ailelerimiz oyaladı. O halde bizim için Allah’tan af dile.” (سَعَلْتُنَا أَمْوَالَنَا وَأَهْلُونَا فَاسْتَغْفِرْ لَنَا) (48/11) Veya “Siz bana bir mal ile mi destek veriyorsunuz?” (أَتُمِدُّونَنِي بِمَالٍ) (27/36) ayetindeki gibi kalbin temizliğine ve ilkeye bağlılığa alternatif rüşvet olarak mal kabul etmeyi de yasaklar. Bu yasaklama emir sigasıyla gelir: “Ey iman edenler! Mallarınız ve çocuklarınız, sizi, Allah’ı anmaktan alıkoymasın.” (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ (63/9)).

Şu üç anlamdır ki etrafında Kur’an’da mal kavramı döner: Mal Allah’ın hakkıdır, başkasının hakkıdır, bireysel şuurun ondan bağımsız olmasının hakkıdır.

Sonuç olarak bizim şu neticeyi çıkarmamız mümkündür:

1-Gelişmekte olan ülkelerdeki Anti-kapitalist gelişme yolu, bizim kadim mirasımızdan, millî vicdanımızdan, bunların değerinden, adetlerinden ve geleneklerinden kaynaklanan bir yoldur. Bu galip manada dinî bir mirastır. Bundan dolayı gelişme davasına yardımcı olacak tarzda tekrar yorumlanması gerekir.

2-Mal Allah’ın malıdır, kimsenin mülkü değildir; fakat insanın tasarruf hakkı, faydalanma hakkı ve yatırım hakkı vardır. İnsan başkasını sömürdüğünde veya tekelcilik yaptığında ya da mal yığıldığında, emaneti geri alması, kanunî otoritenin haklarındandır. Bu sebeple genelin menfaati için kamulaştırma ve el koyma kanunî otoritenin haklarındandır. Mal mülkiyetinin topluma ait olması bireye ait olmasından daha iyidir.

3-Mal, toplum fertleri arasında toplumsal harekettir; biriktirilmesi veya tekelleştirilmesi ve onu korumak caiz olmaz. Aksine o, toplumun menfaati için yatırıma akan maldır. Mal yığılması veya yatırım yapmaksızın mal stoklamayı engellemek için müdahale etmesi, kanunî otoritenin haklarındandır. ▽

